

POSTANOWIENIE

31 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

na posiedzeniu niejawnym 31 lipca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J.B., J.B.1, M.B., A.B. c. J., A.B. c. P., A.S., E.K., S.N.,
S.H. i S.P.
przeciwko Skarbowi Państwa [...]
z udziałem Prokuratora Okręgowego w Katowicach
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Skarbu Państwa [...] i Prokuratora Okręgowego
w Katowicach
od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu
z 19 grudnia 2023 r., II Ca 622/22,

**I. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania,
II. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego
zasądza od Skarbu Państwa [...] na rzecz:**

**- A.B. c. J., A.B. c. P., J.B.1, J.B., M.B., E.K., S.N. i A.S. po 125
zł (sto dwadzieścia pięć złotych) z odsetkami w wysokości
odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia
od dnia doręczenia zobowiązanemu niniejszego postanowienia
do dnia zapłaty,**

**- S.P. i S.H. po 1 350 zł (tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych) z
odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za
czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu
niniejszego postanowienia do dnia zapłaty,**

A.W.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 1 lipca 2022 r. Sąd Rejonowy w Gorlicach ujawnił w księdze wieczystej nr [...], zgodnie z mapą do celów prawnych geodety uprawnionego z 7 lipca 2020 r. przyjętą do zasobu geodezyjnego i kartograficznego Starosty [...] 10 sierpnia 2020 r. pod numerem [...], że nieruchomości oznaczone jako działki ewidencyjne bliżej opisane o powierzchniach bliżej opisanych uległy określonym podziałom ewidencyjnym (pkt I), uzgodnił z rzeczywistym stanem prawnym treść księgi wieczystej wyżej opisanej w sposób bliżej określony (pkt. II-V) oraz rozliczył koszty procesu między stronami (pkt. VI-VII).

Na skutek apelacji pozwanego Skarbu Państwa [...] i Prokuratora Okręgowego w Katowicach, Sąd Okręgowy w Nowym Sączu zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że – wobec śmierci jednego z powodów w toku postępowania apelacyjnego – w pkt. IV i V sentencji zmienił treść rozstrzygnięcia odnoszącego się do udziałów powodów we własności nieruchomości (pkt 1), oddalił apelacje w pozostałym zakresie (pkt 2), a także zasądził od pozwanego na rzecz powodów koszty postępowania apelacyjnego (pkt 3).

Skargę kasacyjną od powyższego rozstrzygnięcia wywiedli:

- Prokurator, który wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że skarga jest oczywiście uzasadniona albowiem istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie. Zarzuty podniesione w ramach podstawy kasacyjnej przemawiają za oczywistą zasadnością skargi, a uchybienia, których dopuścił się Sąd Okręgowy w Nowym Sączu są rażące, widoczne na pierwszy rzut oka. Bezspornie istnieje również potrzeba wykładni przepisów art. 121 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 175 k.c.;

- pozwany Skarb Państwa, który wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zaznaczył, że istnieje potrzeba wykładni art. 121 pkt 4 k.c.

w zw. z art. 175 k.c. (w poprzednim stanie prawnym - art. 277 pkt 4 k.z., art. 109 pkt 4 Przepisów ogólnych prawa cywilnego w zw. z art. 53 Prawa rzeczowego i w zw. z art. XLI § 1 i 2 Przep. wpr. k.c.), budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie stosowania tego unormowania w wypadku zawładnięcia nieruchomością przez Skarb Państwa w związku z akcją „Wisła” (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Powodowie wniesli o odmowę przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania, a także o zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego przed Sądem Najwyższym na ich rzecz.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego,

z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (por. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej można stwierdzić, gdy naruszenie przepisów prawa, którego dopuścił się Sąd *meriti* przy wydawaniu orzeczenia, widoczne jest *prima facie*, czyli bez konieczności przeprowadzania wnikliwych analiz prawnych. Na skarżącym ciąży powinność przedstawienia we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej uzasadnienia nie dowolnego kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa procesowego lub materialnego, lecz tylko takiego, które prowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Skonstruowany przez skarżącego wywód prawny powinien wykazać, że rozstrzygnięcie sądu obarczone jest szczególną wadą dostrzegalną dla osoby dysponującej podstawową wiedzą prawniczą. O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie jest władna przesądzić sama strona, lecz kompetencję do tego ma Sąd Najwyższy na etapie badania czy wystąpiły przesłanki tzw. przedsądu.

co do wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej Prokuratora:

Powołanie się przez skarżącego na „oczywistą zasadność skargi kasacyjnej albowiem istnieją poważne wątpliwości w zakresie stosowania powołanych przepisów”, naznaczone jest wewnętrzną sprzecznością w zakresie przesłanek przedsądu, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 oraz pkt 4 k.p.c. Jeżeli bowiem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, to znaczy, że sąd dopuścił się rażącego naruszenia przepisów przy ich stosowaniu, które dostrzegalne jest już na pierwszy rzut oka i nie wymaga złożonej i wnikliwej analizy. Jeżeli zatem stosowanie przepisów, których naruszenie zarzucono w skardze kasacyjnej, jest proste i ich naruszenie może być uznane za oczywiste, to nie można stwierdzić jednocześnie, że wykładnia tych przepisów budzi jakiekolwiek wątpliwości. Tym samym, skonstruowanie rozbudowanego wyводу prawniczego na potwierdzenie

rozbieżnej wykładni art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175 k.c. wobec oczywistości skargi kasacyjnej stanowi samo przez się zaprzeczenie pierwszej części wniosku. Z takich właśnie względów wniosek Prokuratora okazał się błędny i skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do rozpoznania.

co do wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej Skarbu Państwa:

Stwierdzenia, że w zakresie stosowania powołanych przepisów występują jeszcze wątpliwości interpretacyjne w orzecznictwie sądów, nie może uzasadniać kierowanie się poglądami przedstawianymi w jednej z zaprezentowanych przez skarżącego linii orzeczniczych. W ten właśnie sposób skarżący zmierzał do wykazania podstawy pozwalającej na uzyskanie zgodnego z własną wizją i korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia. Powołując się na spełnienie hipotezy przesłanki art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., skarżący zarzucił Sądowi Okręgowemu nieprawidłowość stanowiska dotyczącego zawieszenia biegu zasiedzenia do 1989 r. Zaproponował, aby termin zasiedzenia liczyć od 1 stycznia 1965 r., a zatem, aby przyjąć, że nastąpiło zasiedzenie na rzecz Skarbu Państwa. Zdaniem skarżącego powodowie i ich poprzednicy prawni nie znaleźli się w sytuacji szczególnie dotkliwej, a także nie byli realni zagrożeni negatywną reakcją władzy komunistycznej na działania skierowane na odzyskanie zawłaszczonego mienia.

Innego zdania był Sąd Okręgowy, który w motywach pisemnych wytłumaczył, że podjął się szczegółowego zbadania okoliczności faktycznych sprawy. Wykazał, że przynależność powodów i ich poprzedników prawnych przy uwzględnieniu ówczesnej polityki państwa i praktyki stosowania obowiązujących wówczas przepisów, a także represji, ofiarą których stawali się przedstawiciele mniejszości łemkowskiej, łącznie skutkowały tym, że w okresie PRL nie byli oni w stanie skutecznie dochodzić zwrotu nieruchomości bezprawnie przejętej w 1951 r. i 1954 r., a stanowiącej przedmiot sporu w niniejszej sprawie. Sądy obu instancji podkreśliły, że poprzedników prawnych dotknęło uzasadnione poczucie zagrożenia oraz obawy, aby ze względu na ataki słowne w kontekście przynależności narodowościowej, nie ujawniać zamiarów, dotyczących zwrotu zawłaszczonych nieruchomości do czasu, aż uzyskają pełne bezpieczeństwo. W ocenie Sądu Najwyższego w tym stanie rzeczy – wbrew argumentom

przedstawionym przez skarżącego mającym potwierdzić potrzebę wykładni przytoczonych przepisów – należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy wywiązał się z konieczności zbadania czy osoby uprawnione do skutecznego dochodzenia roszczenia o wydanie nieruchomości były tej możliwości pozbawiona (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 października 2015 r., IV CSK 473/13).

Poza tym nie można zarzucić powodowi, aby nie analizowali swojej sytuacji i nie rozważali możliwości, którymi dysponowali w panujących realiach epoki PRL. Fakty dowiedzione w sprawie pozwalają opowiedzieć się za dopuszczalnością stwierdzenia późniejszej końcowej daty zakończenia stanu siły wyższej, uniemożliwiającej poprzednikowi prawnego powodów, tj. w dacie późniejszej niż proponowana przez skarżącego, a przypadająca na dzień ustanowienia sądownictwa administracyjnego, czyli 1 września 1980 r. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2019 r., I CSK 741/18).

Ponadto Sąd orzekający przyjął za Sądem Najwyższym, że przynależność ówczesnych właścicieli nieruchomości do osób objętych akcją „Wisła” spowodowała, że z perspektywy historycznej, uzasadniona jest ocena, iż moment ustania okoliczności obezwładniających skuteczność żądania wydania wiązać należało z wyborami z czerwca 1989 r.; dla oznaczenia chwili ustania przeszkody istotne jest, kiedy powszechne oddziaływanie przeszkody ustało i osoba uprawniona mogła podjąć efektywne działania chroniące własność (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 maja 2017 r., III CSK 221/16; por. też: uchwała Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III CZP 30/07).

Sąd *meriti* podkreślił, że dopiero wraz z zapoczątkowaniem zmian ustrojowych, a zatem z dniem 30 grudnia 1989 r., gdy w życie weszła ustawa z 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, powodowie mogli realnie postarać się o odzyskanie mienia. W konsekwencji termin zasiedzenia przez Skarb Państwa rozpoczął bieg dopiero od 31 grudnia 1989 r. Sądy nie zignorowały okoliczności, że już w 2017 r. A.C. (obecnie B.) złożyła wnioski do SKO o stwierdzenie nieważności decyzji z 1951 r. i 1954 r., a powodowie wytoczyli powództwa 1 czerwca 2019 r. i 19 lipca 2019 r., tj. przed upływem 30-letniego okresu zasiedzenia, który przypadał na 31 grudnia 2019 r.

Oznacza to, że Sądy rozważyły wszelkie fakty wpływające na stan prawny sprawy, a następnie przyjęły indywidualną ich miarę z uwzględnieniem pozycji powodów i ich rodziny względem realiów ustrojowych.

W świetle powołanych przepisów, których wykładnia nie budzi już wątpliwości, zaś sądy nie wydają sprzecznych orzeczeń, Sąd Najwyższy stwierdził, że oceny prawnej przeprowadzonej przez Sąd Okręgowy nie cechuje wadliwość, zasługująca na weryfikację w drodze postępowania kasacyjnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 5 pkt 8, § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w odniesieniu do powódki S.H., zaś w odniesieniu do pozostałych powodów – zgodnie z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 5 pkt 8, § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

A.W.

[SOP]